

UOT:37.01.

İBTİDAI SINIFLƏRİN RİYAZİYYAT DƏRSLƏRİNDƏ SADƏ MƏSƏLƏLƏRİN TƏSNİFATI VƏ MÜXTƏLİF ÜSULLARLA HƏLLİ

dosent Məmmədova Tamilla Əli qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

tunzalehuseyinova70@gmail.com

Xülasə: Məqalədə göstərilir ki, son dövrün təhsil sədlərində və metodik ədəbiyyatda dönə - dönə qeyd edildiyi kimi, ümumi təhsil məktəblərində riyaziyyat təliminin müvəffəqiyyəti xeyli dərəcədə şagirdlərin məsələ həll edə bilməsi bacarığı ilə müəyyənləşir. Məlumdur ki, ibtidai siniflərin riyaziyyat proqramına uyğun olaraq natural ədədlər hesabı və sıfır öyrədilərkən məqsədyönlü məsələlər sistemə baxılır. Bu məsələlərin həlli kursun əsas anlayışlarının formalaşdırılması ilə sıx əlaqələndirilir. Deməli, məsələlər nəzəri materialın praktik əhəmiyyətini açmaqda çox mühüm rol oynayır. Belə ki, məsələ həlli şagirdlərin aqli inkişafına böyük köməklik göstərir, onları təhlil etmək, müqayisə aparmaq, ümumiləşdirmə və mücərrədləşdirmə qabiliyyətinin formalaşdırılmasına səbəb olur. Məsələlərdən istifadə şagirdlərdə dünyagörüşün formalaşdırılmasını təmin edir; “ədəd”; “hesab əməlləri” və s. kimi mücərrəd anlayışların real həyatdan təcrübədən götürül-düyünü şagirdlərə inandırır.

Sadə məsələlər ibtidai siniflərin riyaziyyat təlimin də mühüm yer tutur, çünki sadə məsələlərin həlli vasitəsilə riyaziyyat kursunun mühüm anlayışı – hesab əməlləri və digər anlayışlar formalaşır. Sadə məsələlərin həll edilməsi məsələ həlli işində ilk və mühüm mərhələdir ki, bu zaman başqa fənlərə nisbətən şagirdlər psixoloji reaksiyaya daha çox meyl göstərir, belə ki, riyaziyyat fənnini yaxşı qavrayan şagirdlərin çoxu başqa fənlərin öyrənilməsində çətinlik çəkmirlər, əksinə şagirdlərin riyaziyyata təlim marağını artırır.

Əsas məqsəd sadə məsələlərin həlli vasitəsilə şagirdləri fəal zehni fəaliyyətə cəlb etmək, onların müstəqilliyinə nail olmaq, təlimdə məsələlərin ümumi həll üsullarının öyrənilməsinə nail olmaqdır, lakin eyni tipli məsələlərin həllinə aludə olmaq lazım deyil.

İbtidai təhsil səviyyəsinin əsas məqsədi şəxsiyyətyönlü təlim mühitinin yaradılması, şagirdlərin məntiqi təfəkkürünün inkişaf etdirilməsi, təfəkkür çevikliyi, riyazi dəqiqlik formalaşdırılması ibarətdir.

Açar sözlər: ibtidai siniflər, riyaziyyat dərsləri, sadə məsələlər, təsnifat, müxtəlif üsullarla həlli

Ключевые слова: начальные классы, математические занятия, простые вопросы, классификация, решение разными способами

Key words: elementary grades, math classes, simple questions, classification, solution in different ways

Son dövrün təhsil sənədlərində və metodik ədəbiyyatda dönə - dönə qeyd edilmişdir ki, ümumtəhsil məktəblərində riyaziyyat təliminin müvəffəqiyyəti xeyli dərəcədə şagirdlərin məsələ həll edə bilməsi bacarığı ilə müəyyənləşir. Qabaqcıl təcrübənin təhlili və müşahidələr bu faktın doğruluğunu sübut edir (2).

Məlumdur ki, ibtidai siniflərin riyaziyyat proqramına uyğun olaraq natural ədədlər hesabı və sıfır öyrədilərkən məqsədyönlü məsələlər sistemə baxılır. Bu məsələlərin həlli kursun əsas anlayışlarının formalaşdırılması ilə sıx əlaqələndirilir. Deməli, məsələlər nəzəri materialın

praktik əhəmiyyətini açmaqda çox mühüm rol oynayır. Məsələlərdən istifadə şagirdlərdə dünyagörüşü formalaşdırılmasını təmin edir; “ədəd”, “hesab əməlləri” və s. kimi mücərrəd anlayışların real həyatdan, təcrübədən götürüldüyünü şagirdlərə inandırır (4;6;7)

Məsələ həlli prosesində şagirdlər hadisələr arasındakı zəruri münasibətlərlə tanış olur, onların dünyagörüşü genişlənir və təlimlə həyat arasındakı ciddi əlaqə bərpa olunur. Məsələ həlli şagirdlərin əqli inkişafına böyük köməklik göstərir, onları təhlil etmək, müqayisə aparmaq, ümumiləşdirmə və mücərrədləşdirmə qabiliyyətinin formalaşdırılmasına səbəb olur. Məsələ həlli bacarığı bir sıra xüsusi bacarıqların formalaşdırılmasını tələb edir. Bu bacarıqlara aşağıdakılar aid edilə bilər:

- məsələni oxumaq və onun məzmununu öyrənmək;
- məsələni şərt və axtarılana, məlum və məchula ayırmaq;
- verilənlər və axtarılanlar arasında əlaqə yaratmaq;
- məsələni həll etmək və cavabını yoxlamaq (1;2)

Bütün bu bacarıqlar sisteməlik və məqsədyönlü iş prosesində formalaşır və aşağıdakı mərhələdə həyata keçirilir:

1. Hazırlıq işi;
2. Məsələ mətninin izahı;
3. Həlli yolunun axtarılması və məsələ həlli planının tərtibi;
4. Həllin və cavabın yazılması;
5. Həldən sonra məsələ üzərində iş (2;3)

Riyaziyyatın ibtidai kursunda məsələlərin hesab, cəbr, həndəsə məsələləri kimi təsnif edilməsi şərtidir, əslində bunların hamısı mahiyyətcə eynidir. Ona görə də bunları sadəcə olaraq “riyazi məsələ” adlandırmaq daha əlverişlidir. Çünki eyni məsələni hesab üsulu ilə, cəbri üsulla və ya həndəsi üsulla həll etmək mümkündür. Məsələlərin riyazi fənlərə görə təsnif edilməsi həmin məsələlərin spesifikasiyasından irəli gəlir. Həqiqətən, məsələ dörd hesab əməli vasitəsilə və rəşional ədədlərlə həll olunarsa, buna hesab məsələləri deyilir (1)

İbtidai siniflərdə tətbiq edilən hesab əməllərinə müvafiq məsələləri təsnif etmək olar. Məktəb təcrübəsində sadə hesab məsələləri müxtəlif şəkillərdə təsnif edilir. Lakin son illərin təcrübəsi əsasında sadə məsələlər, onların həlli prosesində formalaşan anlayışlara görə qruplara bölünür. Bu cür təsnif metodik nöqtəyi-nəzərdən daha əlverişlidir. Hazırda sadə məsələlər aşağıdakı kimi qruplara ayrılır (1;2;5)

Birinci qrup sadə məsələlərin həlli prosesində şagirdlər hər hesab əməllərinin konkret mənasını öyrənirlər.

1) İki ədədin cəminin tapılmasına aid sadə məsələ:

«Səid 5 qırmızı və 3 yaşıl karandaş aldı. Səid neçə karandaş aldı?»

Həlli: $5 + 3 = 8$ (kar.)

2) Qalığın tapılmasına aid sadə məsələ:

«Nərgiz 6 rəngli şəkil aldı və onlardan ikisini bacısına verdi. Nərgizin necə şəkli qaldı?»

Həlli: $6 - 2 = 4$ (şək.)

3) Bərabər toplananların cəminin tapılmasına aid sadə məsələ:

«Lalə hər biri 5 manatdan 6 karandaş aldı. O, bütün karandaşlara nə qədər pul verdi?»

Həlli: $50 \cdot 6 = 300$ (man.) və ya $50 + 50 + 50 + 50 + 50 + 50 = 300$ (man.)

4) Bərabər hissələrə bölməyə aid sadə məsələ:

«28 dəftəri 7 şagird arasında bərabər payladılar. Hər şagirdə neçə dəftər çatdı?»

Həlli: $28 : 7 = 4$ (dəft.) və ya $28 \text{ dəftər} : 7 = 4 \text{ dəftər}$

5) Məzmunu görə bölməyə aid sadə məsələ:

«28 dəftəri bir neçə şagird arasında bərabər payladılar. Hər şagirdə 4 dəftər çatdı. Neçə şagirdə dəftər paylanmışdır?»

Həlli: $28 : 4 = 7$ (şag.)

İkinci grup sadə məsələlərin həlli prosesində şagirdlər komponentlərlə əməllərin nəticələri arasındakı əlaqəni mənimsəyirlər (1;2;5)

1. Verilən cəm və ikinci toplanana görə birinci toplananın tapılmasına aid sadə məsələ: «Natavan bir neçə yaşıl karandaş və 4 qırmızı karandaş aldı. Onun cəmi 9 karandaş oldu. Natavan neçə yaşıl karandaş aldı?»

Həlli: $x + 4 = 9$; $x = 9 - 4$; $x = 5$ (kar.)

2. Məlum cəm və birinci toplanana görə ikinci toplananın tapılmasına aid məsələ: «Hikmət 3 qırmızı və bir neçə yaşıl karandaş aldı. Onun cəmi 7 karandaş oldu. Hikmət neçə yaşıl karandaş aldı?»

Həlli: $3 + x = 7$; $x = 7 - 3$; $x = 4$ (kar.)

3. Məlum fərq və çıxılana görə azalanın tapılmasına aid sadə məsələ: «Səidin bir neçə karandaş var idi. Onlardan 3-nü bacısına verdikdən sonra, 4 karandaş qaldı. Səidin neçə karandaş var idi?»

Həlli: $x - 3 = 4$; $x = 7$ (kar.)

4. Məlum fərq və azalana görə çıxılanın tapılmasına aid sadə məsələ: «Pərvanə 8 şəkildən bir neçəsini rəfiqəsinə verdikdən sonra, 3 şəkli qaldı. Pərvanə rəfiqəsinə neçə şəkil verdi?»

Həlli: $8 - x = 3$; $x = 8 - 3$; $x = 5$ (şək.)

5. Məlum hasil və vuruqlardan birinə görə o biri vuruğun tapılmasına aid sadə məsələ: «Rövşən 300 manata 6 dənə eyni marka aldı. Bir marka neçəyədir?»

Həlli: $x \cdot 6 = 300$; $x = 300 : 6$; $x = 50$ (man.)

6. Məlum bölən və qismətə görə bölünənin tapılmasına aid sadə məsələ: «Məchul ədədi 8-ə bölüb, qismətdə 6 alındı. Məchul ədədi tapın»

Həlli: $x : 8 = 6$; $x = 6 \cdot 8$; $x = 48$

7. Məlum bölünən və qismətə görə bölənin tapılmasına aid sadə məsələ: «14 ədədini məchul ədədə bölüb, qismətdə 3 alındı. Məchul ədədi tapın»

Həlli: $24 : x = 3$; $x = 24$; $x = 8$

Üçüncü grup sadə məsələlərin həlli prosesində hesab əməllərinin yeni mənası aşkar edilir. Buraya fərq anlayışına aid 6 növ sadə məsələ və ədədlərin bölünmə münasibətinə aid 6 növ sadə məsələ daxildir (1;5;8)

Məsələnin şərtində riyazi münasibət bildirən sözlər və ya ifadə əməli seçmək üçün şagirdin işini asanlaşdırır. Bu ifadələr əsasən «.....dəfə çox», «...dəfə az», «...qədər çox», «...qədər az» kimi sözlərdir. Bu cəhətdən məsələləri iki növə ayırmaq olar (1;9)

1) *Düzünə məsələlər*;

2) *Dolayı məsələlər*.

Düzünə məsələnin şərtindəki riyazi münasibət bildirən sözlər bilavasitə məchula aid olur və bu da məsələni həll etmək üçün hesab əməlinin tapılmasını asanlaşdırır.

Məsələ: «Səid 4 kitab. Hikmət isə ondan 2 kitab çox aldı. Hikmət neçə kitab aldı?»

Bu məsələdə «2 kitab çox» ifadəsi məchula aiddir.

Həlli: $4 + 2 = 6$ (kitab)

Dolayı məsələnin şərtindəki riyazi münasibət bildirən ifadə verilənə aid olur. Ona görə də bu məsələnin həllində tərs əməli tətbiq etmək lazımdır.

Məsələ: «Samirə 5 kitab aldı. Bu, Lalənin aldığı kitablardan 3 dənə çox idi. Lalə neçə kitab aldı?»

Bu məsələdə «çox idi» ifadəsi sanki şagirdə toplama əməlinə işarə edir. Əslində bu məsələ çıxma əməli ilə həll olunur.

Həlli: $5 - 3 = 2$ (kitab)

İndi üçüncü qrupa aid sadə məsələləri nəzərdən keçirək:

1) İki ədədin fərqi görə müqayisəsi və ya iki ədədin fərqi tapılmasına aid sadə məsələ: «Mağazaya 6 yeşik alma və 4 yeşik armud gətirdilər. Alma armuddan neçə yeşik çoxdur?» Bu düzünə məsələdir.

Həlli: $6 - 4 = 2$ (yeşik)

Bu məsələnin sualını belə də qoymaq olardı: «Armud almadan neçə yeşik azdır?» Hər iki halda məsələnin həlli eynidir.

2) Ədədin bir neçə vahid artırılmasına aid sadə məsələ: «Bir evi 10 həftəyə o biri evi isə ondan 2 həftə çox vaxta tikdilər. İkinci evi neçə həftəyə tikdilər?»

Həlli: $10 + 2 = 12$ (həftə)

3) Ədədin bir neçə vahid azaldılmasına aid sadə məsələ: «Bir briqada planı 15 günə, o biri briqada isə ondan 2 gün tez yerinə yetirdi. İkinci briqada planı neçə günə yerinə yetirdi?». Bu düzünə məsələdir.

Bölünmə anlayışı münasibəti ilə əlaqədar olan sadə məsələləri nəzərdən keçirək (5;8)

1. İki ədədin nisbətinin tapılmasına aid sadə məsələ: «Məktəb 24 stol və 6 şkaflı aldı. Stolların sayı, şkafların sayından neçə dəfə çoxdur?». Bu, düzünə məsələdir. Məsələnin sualını dəyişsək. «şkaflar stollardan neçə dəfə azdır», onda dolayı məsələ alırıq və hər iki halda məsələnin həlli eynidir: $24 : 6 = 4$ (dəfə).

2. Ədədin bir neçə dəfə artırılmasına aid sadə məsələ: «Məktəb 8 şkaflı və ondan 3 dəfə çox stol aldı. Məktəb neçə stol aldı?» (düzünə məsələ).

Həlli: $8 \cdot 3 = 24$ (stol).

3. Ədədin bir neçə dəfə azaldılmasına aid sadə məsələ: «Məktəb 24 stol və ondan 3 dəfə az şkaflı aldı. Məktəb neçə şkaflı aldı?» (düzünə məsələ).

Bu məsələnin dolayı məsələsi belə olar: «Məktəb 24 stol aldı. Bu, alınan şkaflardan 3 dəfə çox idi. Məktəb neçə şkaflı aldı?»

Həlli: $24 : 3 = 8$ (şkaflı).

I – IV siniflərdə məsələ həlli texnologiyasının şagirdlərə öyrədilməsi sadə məsələlərdən başlanır. Hər bir mürəkkəb məsələ iki və daha çox natamam sadə məsələlərdən ibarət olur və aydındır ki, mürəkkəb məsələlərin həlli həmin sadə məsələlərin həllinə gətirilir. Deməli, ibtidai siniflərdə sadə məsələlərin həlli yollarının öyrədilməsi mürəkkəb məsələlərin həlli işini asanlaşdırmaq deməkdir. Burada da didaktikanın məşhur «sadədən mürəkkəbə» prinsipi mühüm rol oynayır (5;10).

NƏTİCƏLƏR

1. İbtidai təhsil səviyyəsinin əsas məqsədi şəxsiyyətyönlü təlim mühitinin yaradılması, şagirdlərin məntiqi təfəkkürünün inkişaf etdirilməsidir. Bu baxımdan ibtidai sinif

şagirdlərində zehni iş bacarıqlarının formalaşmasında məsələ həllinin əhəmiyyəti böyükdür. Məsələ həllinə müasir yanaşma şagirdin təfəkkürünü fəaliyyətə qoşur, onlarda təfəkkür çevikliyi, riyazi dəqiqlik formalaşdırır.

2. İbtidai siniflərdə riyaziyyat təliminin tədrisində riyazi məsələlərin həlli şagirdlərin nitq qabiliyyətini inkişaf etdirir, başqa fənlər üzrə sadə biliklərə yiyələnməsinə kömək edir.

3. Sadə məsələlər ibtidai siniflərin riyaziyyat təlimində mühüm yer tutur. Çünki, sadə məsələlərin həlli vasitəsilə riyaziyyat kursunun mühüm anlayışı – hesab əməlləri və digər anlayışlar formalaşır. Sadə məsələlərin həll edilməsi ümumiyyətlə məsələ həlli işində ilk və mühüm mərhələdir.

4. Şagirdlərin təfəkkür fəaliyyətinin hərtərəfli inkişaf etdirilməsində məsələlər geniş imkanlara malikdir. Riyazi anlayış və qaydaların öyrənilməsi, bunlar arasındakı münasibətlərin axtarılması şagird təfəkkürünə güclü təsir göstərir. Bu zaman başqa fənlərə nisbətən şagirdlər psixoloji reaksiyaya daha çox meyl göstərirlər. Belə ki, riyaziyyat fənnini yaxşı qavrayan şagirdlərin çoxu başqa fənlərin öyrənilməsində çətinlik çəkmir. Şagirdlərin riyaziyyat dərslərində müvəffəqiyyətləri onlarda təlim marağı artır.

5. Şagirdləri fəal zehni fəaliyyətə cəlb etmək və onların müstəqilliyinə nail olmaq üçün müxtəlif üsullarla həll oluna bilən məsələlər çox mühüm vasitədir. Təlimdə məsələlərin ümumi həll üsullarının öyrənilməsinə nail olmaq vacibdir. Eyni tipli məsələlərin həllinə aludə olmaq lazım deyil.

Ədəbiyyat

1. S.S.Həmidov. “Məktəbin ibtidai siniflərində riyaziyyatın tədrisi metodikası” (Ümumi və xüsusi metodika). Yenidən işlənmiş nəşr, Bakı, ADPU, 2006, 2012.
2. Əhmədov İ., Adıgözəlov A. “İbtidai siniflərdə riyaziyyat təliminin xüsusi metodikası”, “Mütərcim”, 2002.
3. “İbtidai sinif müəlliminin stolüstü kitabı” - Bakı “Pedaqogika”, 2004
4. “Ümumtəhsil məktəblərinin I–IV sinifləri üçün fənn kurikulumları”. Bakı, “Təhsil”, 2008.
5. Həmidov S. “Riyaziyyatın tədrisi metodikası”, Bakı, ADNA, 2008
6. “Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün riyaziyyat kurikulumu (I – IV siniflər)”. Bakı, 2007
7. “Ümumtəhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları)”. Bakı, 2011
8. Feyzullayeva E.S., Süleymanov F.S. “İbtidai siniflərdə məsələ həlli vasitəsilə şagirdlərin riyazi təfəkkürünün formalaşdırılması yolları”. Bakı, “Ali pedaqoji və orta ümumtəhsil məktəblərdə riyaziyyat tədrisinin təkmilləşdirilməsi məsələləri” III Buraxılış, 1996. Səh.30
9. Əliyev Ə., Osmanov Z. “İbtidai siniflərdə məsələ həlli”. İMMT, 1973, №2, səh.24
10. Моро М.И., Пышкало А.М. “Методика обучения математики в I–III классах” : Пособие для учителя. 2-е изд. М.: Просвещение, 1978.

КЛАССИФИКАЦИЯ И РЕШЕНИЕ ПРОСТЫХ ЗАДАЧ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Досент Мамедова Тамилла Али кызы

Резюме

В статье неоднократно отмечалось в современной учебно-методической литературе, успешность математического образования в общеобразовательной школе во многом

определяется умением учащихся решать задачи. Известно, что в соответствии с программой математики начальной школы система целевых задач рассматривается при обучении натуральных чисел и нулей. Решение этих вопросов тесно связано с формированием основных понятий курса.

Итак, вопросы играют очень важную роль в раскрытии практической значимости теоретического материала. Таким образом, решение задач в значительной степени способствует умственному развитию учащихся, ведет к формированию у них умения анализировать, сравнивать, обобщать и абстрагироваться. Использование вопросов обеспечивает формирование мировоззрения учащихся; «Цифры»; «Арифметические операции» и так далее. убеждает студентов в том, что абстрактные понятия, например, получены из реального жизненного опыта.

Простые задачи также играют важную роль в обучении математики в начальной школе, потому что решение простых задач формирует важное понятие курса математики - арифметические действия и другие понятия. Решение простых задач является первым и самым важным шагом в решении задач, так как учащиеся более склонны к психологическим реакциям, чем другие предметы, так как большинство учащихся с хорошим пониманием математики не испытывают затруднений при изучении других предметов, а скорее повышают интерес учащихся к изучению математики.

Основная цель - вовлечь учащихся в активную мыслительную деятельность через решение простых задач, добиться их самостоятельности, добиться усвоения общих методов решения задач в обучении, но не быть заикленными в решении однотипных задач.

Основной целью уровня начального образования является создание личностно-ориентированной учебной среды, развитие у учащихся логического мышления, гибкости мышления, формирование математической точности.

CLASSIFICATION AND SOLVING SIMPLE PROBLEMS IN MATHEMATICS LESSONS IN ELEMENTARY SCHOOL

Mammadova Tamilla Ali

Summary

The article has repeatedly noted in modern educational and methodological literature that the success of mathematical education in a general education school is largely determined by the ability of students to solve problems. It is known that, in accordance with the elementary school mathematics program, the system of target problems is considered when teaching natural numbers and zeros. The solution of these issues is closely related to the formation of the basic concepts of the course.

So, questions play a very important role in revealing the practical significance of theoretical material. Thus, problem solving greatly contributes to the mental development of students, leads to the formation of their ability to analyze, compare, generalize and abstract. The use of questions ensures the formation of the worldview of students; "Numbers"; "Arithmetic operations" and so on. convinces students that abstract concepts, for example, are derived from real life experience.

Simple problems also play an important role in the teaching of mathematics in elementary school, because the solution of simple problems forms an important concept of the mathematics course - arithmetic operations and other concepts. Solving simple problems is the first and most important step in problem solving, as students are more prone to psychological reactions than

other subjects, since most students with a good understanding of mathematics do not have difficulty in studying other subjects, but rather increase students' interest in learning mathematics.

The main goal is to involve students in active mental activity through solving simple problems, to achieve their independence, to achieve the assimilation of general methods for solving problems in education, but not to be fixated in solving the same type of problems.

The main goal of the level of primary education is the creation of a personality-oriented learning environment, the development of students' logical thinking, flexibility of thinking, the formation of mathematical accuracy.

Rəyçilər: ped.üzrə.f.d. b/m. Ş.Binnətova, Ped.üzrə f.d. H.Mehdiyev

Təhsilin pedaqogikası və metodikası kafedrasının 20 iyun 2022-ci il tarixli iclasın 01 sayılı protokolu

Daxil olduğu tarix 22 iyun 2022-ci il

UOT:37.01.

PEDAQOJİ FƏALİYYƏTDƏ MÜƏLLİM-ŞAGİRD ÜNSİYYƏTİNİN ETİK ƏSASLARI

İsgəndərova Rəfiqə Əmirxan qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

rafiqa.isgenderova@mail.ru

Xülasə: Məlum olduğu kimi, müəllimdən tələb olunan başlıca keyfiyyətlərdən biri onun şagirdlərlə ünsiyyətə girmək bacarığıdır. Müəllim hər yerdə öz müsbət davranışı ilə nəinki şagirdlərinə, ümumiyyətlə, ətrafdakılara da nümunə olmalıdır. Buna görə də müəllim öz fənnini dərindən bilməklə yanaşı, bir çox pedaqoji-psixoloji bilik və bacarıqlara da yiyələnəlməlidir. Məqalədə təlim-tərbiyə prosesində müəllim-şagird münasibətlərinin pozulması səbəbləri və onların aradan qaldırılması yolları göstərilir. Eyni zamanda səmərəli, humanist müəllim-şagird münasibətlərinin qurulması üçün təlim-tərbiyədə şagirdlərin fərdi psixoloji xüsusiyyətlərinin nəzərə alınmasından, bu prosesdə təhsilin demokratikləşdirilməsi və humanistləşdirilməsi prinsiplərinə düzgün əməl edilməsindən və müəllim-şagird əməkdaşlığının təlim-tərbiyəyə müsbət təsirindən danışılır.

Açar sözlər: pedaqoji ünsiyyət, müəllim-şagird əməkdaşlığı, humanistləşdirmə prinsipi, təlim prosesi, pedaqoji ustalıq

Ключевые слова: педагогическое общение, сотрудничество учителя и ученика, принцип гуманизации, процесс обучения, педагогическое мастерство

Keywords: pedagogical communication, teacher-student cooperation, the principle of humanization, learning process, pedagogical skills

Pedaqoji fəaliyyətdə müəllim-şagird münasibətinin etik əsasları

Müəllim peşəsinin əhəmiyyətli, müqəddəs, ağır, məsuliyyətli bir peşə olması haqqında tarix boyu dahi insanlar dəyərli fikirlər söyləmişlər. Ulu öndər Heydər Əliyev deyirdi: “Həyatını